

[li Hsnov Nuru Paadan yazd](#)

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin kəmsisi, Prezident Administrasiyasının bəndiri, professor li Hsnov Bakından azad edilmişinin 101-ci ildən il bə mğal yazb

:[Arannews-Axar.az](#) hmin mğalni tədim edir

il önc bu gün- sentyabrın 15-d Bakıdan qurtuldu. 1918-ci il 101 sentyabrın 15-d Nuru paanın rəhbərlik etdiyi Qafqaz sləm Ordusu yenidən qurulmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin milli ordu hissəsi ilə birlikdə Bakıya daxil oldu, minlərlə hidin qan bahasına hər erməni-bolevikial çlərdən azad etdi, Azərbaycanın paytaxtına çevrilmişində misilsiz tarixi rol oynadı. O dövrd milli müstqilliyimiz yenidən elan olunmuşdu. Dövlt institutları həl formalamaa macal tapmam mmlkətimiz və onun srtvlri urunda gedn geopolitik savada, qanlı maraqlar toqqumasında Bakı qalmı Azərbaycan, Xalq Cümhuriyyətinin qurucuları tərəfindən haqlı olaraq bəz bəndilirdi. Azərbaycan fiziki bütövlüyün- öz bəna qan və inanc qardaları ilə çiyin-çiyin vərrk, Bakıda öz bənalqlara, hrc-mrcliy, talan və repressiyalara son qoyaraq qovudu. Bə hər d daxil olmaqla, ölkmizin dörd bir yan zfr tntnsin büründü. Nuru paanın rəhbərliyi ilə Qafqaz sləm Ordusunun Bakıya daxil olması müqdds Qurban bayram gününün tsadüf edirdi. Bu sbbdən d tkc Bakıda və bölğrimizdə deyil, qalibiyyətin soran alan bütün türk-islam dünyasında bayram-bayrama qarşımd. Bakıda türk ordusunun adna qurbanlar ksilmi, nın ziyafətli verilmiş, mühür milyonçu, öz xeyriyyəçiliyi ilə xalqın yaddana bədi hkk olunmuş Hac Zeynalabdin Tayev indiki Dövlt Filarmoniyasının binasında tmtraql süfr açaraq .Nuru paan hali adından salamlam. ona vüksk ehtiram qöstrmidi Nuru paanın xatirəsi, Qafqaz sləm Ordusunun rədi ötn srin sonlarında öz müstqilliyini yenidən qazanmış Azərbaycanda hən cmiyyət, hən d dövlt sviysində xüsusi ehtiramla yad edilir. Bu ehtiramın n bariz tcssümü hidli xiyabanda Qafqaz sləm Ordusuna ucaldı abiddir. Bu abid böyük Heydr liyevin “bir millət, iki dövlt” flsfsinin hən yaxın tariximizdəki saslarn, hən d glck həflrinin gerçklmsi baxmından son drc ciddi hmiyyət dayən fəkarlıq tlbini simvoliz edən bir sdrir. Bu abidnin layihəsi 1918-ci ildə hazırlanmış, ADR parlamentinin 15 sentyabr 1919-cu ildə Bakıdan azad olunmasının 1 il münasibti ilə keçirilən xüsusi iclasından sonra hökumt üzvlri, millət vkilləri çmbrknd qbiristanına gedərək türk sgrinin heykəlinin qoyulması üçün özül inə etmidir. Lakin 28 aprel ilə bu abidnin ucaldılmasına imkan vermişdi. Müstqilliyin bəpasından sonra Azərbaycan və Türkiyə hökumtlrinin razılaşmasına sən hmin layihə davam etdirildi. Abidnin yeni tmli 1999-cu ildə qoyuldu, bir il sonra isə Azərbaycan prezidenti Heydr liyevin və Türkiyə prezidenti Süleyman Dmirlin iştirakı ilə açil mrasimi keçirildi. Bildiyiniz kimi, ötn il Qafqaz sləm Ordusunun Bakıdan azad .etmişinin 100 illiyi ilə bə bir çox rsmi. elmi və mənə tdbirlər tkil olundu Azərbaycan prezidenti cənab İham liyevin və Türkiyə prezidenti cənab Rcb Tayyib rdoan iştirakı və qbul etdikləri zmtli hərbi paradda xalqlarımız və dövltirimiz arasındakı bələrn qrlmazlı, zamən qardalq duyularımız daha da

gücləndirdiyi, torpaqların əldən azad edilməsi üçün yenidən birgənə irad ortaya qoymamızı tələsən dəyənəyənə mayi .olundu

Bli, 1918-ci ilin sentyabr ayının 15-də Bakıda azad edilməsi ilə kulminasiyaya nəqlənən Osmanlı ordusunun Qafqaz hərkatı, bu gününə gələnə tay-brabri olmayan tarixi əməldir. Onunla əməldir ki, Qafqaz sləm Ordusu qurularına məqsəd nə Osmanlı vətəninə torpaqların mədəfi etməklə, nə yeni razilər tələt etməklə olmuđu. Bu, sənəzətin əsl mənasında qərdən qərdaa haraya gəlməsi, həttdən bir maddi və siyasi mənfəət gəldimədən onu zəmann qəddər sərvt ovətən; uların, uəqlərə, qərdlərə, qocalara rəhmi gəlməyən əmansız qatillrin cəynandan xilas etməklə məram idi. Buna rəmn, hərkatın uurla bəa həttdən; ataca və davamlı olaca halda, həm qocaman, həm də gənclər qərda el ləvərlənən mədəvəqə sahibin həttdən; evrilləkdi ki, 20 sən tarixi də, corafiyəsində yəadməzdan tamamlı frəqlənən əl əlacıdır

Qafqaz sləm Ordusu Birinci Dənəyənə Məhəribinin sənərlərnə doru qurulmuđu. Ordunun qurulması prosesinin bələncədə 12 maddəlik bir təlimatnamə tərtib edilmiş, birlənən komandan təyin olunən Nuru paşa Kəlligil bu sənəzətlənən; zər Osmanlı vətəninə Qafqazdakı bəa təmsilçiləri vəzifəsi həvalə olunmuđu. Osmanlı hakimiyyətinin sənərcə konspirativ, həttdən; zər mədə; təfəqlərindən də gizli kild yarətde bu hərbi birlənən; "isləm" adın verilməsi trkibinin tamamilə məsləhətlərləndən ibarət olmasını il bəl idi. Səvərlərindən tutmuş sənə komandirlrin qərdən bəa tələsən; xəsi həytində bircə nəfər də olsun qeyri-məsləhətlərləndən olmayan ordunun tələ vəzifəsi vərde- Qafqaz məsləhətlərləndən; Azərbaycan tələrlin hərbi yərdəmə gəlmə; strməklə, xəlqəməzən və torpaqların ələ; zəldivini təcavəzlərini dəf etməklə

Nuru paşanın bəa həttdən; lən etdiyi ordu məyən 16- də Naxçevən; vənə, 25- də is Gənclər daxil oldu. Əməldən; gəlmə; n sənərlə Tiflisdə Azərbaycandan stiqlal Bəyannaməsi qəbul edilmiş və isləm ələmindən ilk demokratiyə respublikanın pəyətəxt Gənclər oldu. ADR həkumətinin əməldən; zəldiyi həttdən; ox səyda dərindən problemlər vərde. İlk nəvəbdən; ilkən rəzi bəa tələ; vətən; yən; n tərindən olunması ələ; d idi. Bunun əməldən; formatın təz-təz dəyən, məhiyyət olaraq isə ermənini dənək zəhniyyətin xidmət edən inqilab dəstlərin həkumətlərləndən sənə qoymaq lazəm idi. Bu zərurət səslənənə q 4 iyun 1918-ci ildə Azərbaycan Xəlq Cəməhəriyyəti ilə Osmanlı vətəni arasında Bəatəm ənləməsi imzalanmışdı. Məqəvilnin dərde; mədə; maddəsindən nəzərdən tutulmuş ki, Azərbaycan Xəlq Cəməhəriyyətinin istiyi ilə daxili əsəyini təmin olunması üçün Osmanlı həkuməti ikməz hərbi yərdəmə gəlmə; strməyi və zər zərindən gəlmə; tələ; r. Bu sənə Qafqaz sləm Ordusunun Bəkyə yərlən; həttdən; həttdən; quqı səslə oldu. Qafqaz sləm Ordusu Azərbaycan Xəlq Cəməhəriyyətinin sərləri ilə birləkdə Nuru paşanın bəa həttdən; lən altında Gəmə; aydə, Səlyəndə və digər razilrimizdə qərsinə xən dən; mənlən qəvləri dərmeden edərək qəsa mədə; dətde Bəkyə yəxləndə, 1918-ci ilin əvqustun 1-dən etibərən bərada hakimiyyəti ləkə; irməni dənək və mənəvəklər tərfindən qurulan Səntrəkəspini diktaturasına ultimatum vərde. Ultimatum yərin yətilmişliyindən 14 sentyabr gəçsi Nuru paşanın məri ilə həttdən; cum təkil edilmiş və ertəsi gün saat 15 rədlərindən qəlb fingeni atıldı. Bəlklən, Nuru paşa tarix adın Birinci Dənəyənə Məhəribindən Osmanlın qəzəndən; zərde (həttdən; ənaqqala və Kəlmə; l Əmər zərli ilə yənə) birinin sərkdəsi, əyni

.zamanda, xalqmzn qlbini fth edn milli mfkur sahibi kimi yazdrd